

EM 2015/7.1

Naaja H. Nathanielsen

Forslag til Finanslov for 2016

(Naalakkersuisut for Finanser og Råstoffer)

Dette punkt på efterårssamlingen er altid ventet med spænding. Det siges, at finansloven er årets vigtigste lov. At det er i finansloven at man kan læse den politiske ledelses prioriteringer. Det er også sandt, men ikke kun. Det der ikke er medtaget i finansloven, er også vigtig.

Udvikling handler i bund og grund om mennesker

Vi skal huske ikke kun at se på tallene, men også på visionerne der ligger bag tallene. Er vi på rette kurs mod målet om at skabe bedre og mere lige muligheder for vores børn, uanset hvor i landet de bor? Og får vi skabt grundlaget for en større privat sektor? Disse ting er utroligt vigtige for vores økonomiske politik, men der findes ikke en konto i finansloven, der beskriver dette. Så i debatten om vores finanslov må vi huske at løfte blikket og se ud over det der står på bogens sider.

Der er enighed om det meste, men ikke om det afgørende

Det er også værd at huske, at en meget stor del af finansloven består af det man kalder "den daglige drift". Det er vores indtryk, at der er bred enighed om det meste på dette område. Der er enighed om, at vi skal have en mindre administration og at reformer derfor er nødvendige. Der er også enighed om, at der selvfølgelig skal bruges penge på velfærdssamfundets kerneydelser som folkeskolen og sundhedsvæsenet. I sidste ende er det derfor kun en meget lille del af finansloven, der er til politisk debat – og hvor der kan være forskellige holdninger.

Man kan spørge sig selv, om det er rimeligt at nedstemme en finanslov fordi man kun er uenig i en lille del af den. Det er et rimeligt spørgsmål. Men hvis den del man er uenig i er meget væsentlig for den politiske kurs, så er det jo et problem.

Vi finder det utroligt tankevækkende, at Naalakkersuisuts finanslovsforslag møder så stor modstand fra egne rækker på meget afgørende områder. Finanslovsforslaget var ikke mange timer gammel før et medlem af Naalakkersuisut kritiserede forslaget. Naalakkersuisoq for Fiskeri kritiserede sin egen tekst i finansloven, hvilket må betyde, at han enten ikke havde læst forslaget inden det blev offentliggjort eller at der ikke har været dialog internt i Naalakkersuisut. Siden har et klart flertal i koalitionen været ude og tage afstand til væsentlige dele af finansloven. Under debatten om åbningstalen sagde Formanden for Naalakkersuisut, at det er naturligt, at et finanslovsforslag ændrer sig undervejs i behandlingen. Og det er helt korrekt. Men det er ikke normalt at et forslag møder så massiv kritik fra egne rækker på helt centrale dele af koalitionsens økonomiske politik, nemlig løftet om en holdbar og ansvarlig økonomisk politik. Inuit Ataqatigiit mener, at der kun er en vej ud af dette problem. Naalakkersuisut må hurtigst muligt indkalde samtlige partier til drøftelser om vores økonomi, så vi kan finde kompromisser

omkring finansloven for 2016 og begynde dialogen om de mere grundlæggende reformer. Afgifter er som at tisse i bukserne for at holde varmen. Det hjælper et kort sekund, men varer ikke ved. Hvad skal vi næste år? Sælge flere aktier i Grønlandsbanken, sælge flere huse, opfinde flere afgifter? Eller skal vi ikke bare se at komme i gang med at se på det store billede og træffe de afgørende beslutninger. I fællesskab. Det er i alt fald Inuit Ataqatigiits opfordring.

Med hensyn til de foreslåede afgifter skal vi klart melde ud, at vi ikke kan stemme for kødafgiften, da den rammer socialt skævt og vil påvirke mange hårdt. Og med hensyn til afgiften på brændsel kan vi ikke acceptere en prisstigning. Vi konstaterer at et flertal i Inatsisartut deler denne holdning. Derfor er der brug for, at Naalakkersuisut i fællesskab med Inatsisartut kommer frem med andre løsninger. Vi ønsker at samarbejde konstruktivt om en løsning.

Er kursen klar?

Inuit Ataqatigiit er enige i behovet for at mindske administrationen og anerkender at der arbejdes med dette fra Naalakkersuisuts side. Men vi mener dog at der godt kan sættes mere turbo på denne udvikling. Og måske er administrationen og politikerne selv ikke de bedste til at tænke nyt om sin egen rolle. Med tanke på alle de arbejdsgrupper der er nedsat om alle mulige emner, kunne vi godt bruge en der skal tænke helt nyt om vores administration – se det lidt udefra. Vi trænger til inspiration.

Vi har flere gange sagt, at vi godt kan leve med underskud de enkelte år, hvis vi blot sikrer, at de penge vi bruger i år, giver et positivt afkast i fremtiden. Det vil sige at pengene skal bruges så de bidrager til at skabe færre sociale problemer, flere uddannede, flere arbejdspladser og flere erhvervsmuligheder. De skal ikke bruges på projekter der blot giver en kortvarigt effekt – eller endnu værre: projekter som vi ikke aner om de gør nogen forskel. Vi har med bekymring bemærket de planlagte underskud på finansloven. Vores bekymring skyldes, at vi har svært ved at få øje på de politiske prioriteringer der kan være med til at vende udviklingen i fremtiden – og sikre et arktisk velfærdssamfund med et solidt socialt sikkerhedsnet, en stærk iværksætterånd og en voksende privat sektor og en administration der er tilpasset vores samfunds størrelse.

Inuit Ataqatigiit har gentagne gange opfordret til, at Naalakkersuisut inviterer til tværpolitiske drøftelser om de nødvendige reformer. Vi skal ud af den fastlåste situation. Derfor er vi bekymrede over, at der tilsyneladende er ringe opbakning til væsentlige dele af Naalakkersuisuts finanslovsforslag i koalitionspartierne. I vores øjne understreger det, at der er behov for mere dialog om de mål vi har for økonomien og dermed også for samfundet.

Vi skal leve af naturen, på flere måder

Der er et stort behov for at skabe både håb og konkrete erhvervsprojekter, der giver arbejde. Også i fremtiden skal vi leve af naturen, på flere måder end i dag. Vi skal udnytte vores ressourcer og udnytte landets skønhed. Vi er glade over de initiativer, der sætter fokus på vores fødevarer. Tak til alle Jer, der arbejder med mad-festivaller, laver kogebøger, produktudvikler og sætter gang i selv små produktioner. Kritikerne vil sige, at det ikke vender udviklingen, men det bakker op om en positiv udvikling. Der skabes arbejdspladser og hver bid fra det grønlandske køkken hjælper med at reducere importen af madvarer. Derudover er det utroligt vigtigt for vores turismesektor, at vi kan byde på lokale produkter.

Vi er glade for, at vi igen er blevet et mineland. Det er en myte, at Inuit Ataqatigiit er imod råstofudvinding, fordi vi er imod uranudvinding. Minerne betyder meget, ikke bare for landskassen, men også for de berørte kommuner og de borgere og virksomheder der får arbejde. Vi er også glade for at flere og flere finder vej til arbejdet som små-skala operatører. Det er en god udvikling for vores land.

Fiskeriet er heldigvis stadig en stærk bidragsyder til økonomien. Men at fiskeriet vedbliver med at være stærkt er ingen selvfølge. Vi skal til stadighed sikre at vores fisk er eftertragtede på verdensmarkedet og her er MSC-ordningen en hjælp til dette. Det vil være en katastrofe for hele økonomien, hvis vores fisk for ry for ikke at være bæredygtige. Derfor er det ufatteligt vigtigt, at der opnås enighed om den nye fiskerilov – og at denne som en selvfølge er baseret på bæredygtighed, på alle måder.

Vores land er smukt og fra alle partier lyder der støtte til en fortsat udvikling af turismen – og dog. I foråret støttede et flertal af partierne op om, at man ikke skulle spare 1,6 millioner til Visit Greenlands område. Sådant som det ellers var planlagt af Naalakkersuisut. Besparelsen blev fjernet. Men nu er besparelsen dukket op igen. Inuit Ataqatigiit kan ikke forstå, hvordan Naalakkersuisut på denne måde ignorerer Inatsisartuts ønske om, at Visit Greenland ikke skal bespares. Og vi forstår ikke hvordan koalitionspartierne stiltiende kan acceptere dette. Vi afventer spændt deres kommentarer til dette.

Finansloven skal tage udgangspunkt i virkeligheden

Uanset hvor mange afgifter vi finder på, uanset hvor mange makreller der kommer til vores farvande næste år og uanset hvor mange lufthavne vi bygger rundt omkring i landet - så løser det ikke vores grundlæggende økonomiske problemer. Der er stadig brug for at skabe mere social lighed. Inuit Ataqatigiit mener, at finanslovsdebatten skal fokusere på den fremtid vi ønsker – med udgangspunkt i de økonomiske realiteter vi har. Og vi må aldrig miste fokus på de mennesker der berøres af vores beslutninger. Intet kommer af ingenting. Hvis vi for eksempel vil have en større privat sektor, er det ikke nok at sige det højt. Vi skal omsætte tanker til virkelighed. Det kræver en forståelse af det store arbejde, der ligger bag sådan en sætning. Og det kræver at vi alle forandrer os – tænker på en ny måde. Vores børn skal allerede i folkeskolen lære, at udnytte deres nysgerrighed og ideer. Og de skal lære at være vedholdende, også når tingene bliver svære. Vores unge skal have en større viden om økonomi. Den private sektor skal samarbejde meget mere med folkeskolen og ungdomsuddannelserne og politikerne skal støtte meget mere op om de initiativer der er. Vi taler for eksempel om udvikling af turismen, men mange små iværksættere udenfor de større byer – hvor turisterne gerne vil hen – mangler finansieringsmuligheder. Vi har det med at satse mest på de store forkromede projekter og glemmer de mindre initiativer, som ellers betyder meget lokalt.

Derudover er der brug for en debat om vores helt eller delvist ejede aktieselskaber. Hvilken rolle skal de spille? Skal de tjene så meget som muligt, uanset hvad – også selvom det betyder, at de presser private virksomheder? Eller skal de spille en anden rolle i fremtiden. I Uummannaq og Upernavik har man set en stigning i indhandlingsprisen på hellefisk efter at vores eget selskab, Royal Greenland, fik konkurrence. Det har været entydigt godt for de lokale fiskere og deres familier. Men det er jo også en tankevækkende situation. Betyder det at vores eget selskab i årevis har betalt for lidt for fisken, fordi fiskerne ikke havde andre alternativer for indhandling? Fra et ejer-synspunkt kan en lavere indhandlingspris være med til at øge selskabets profit, men er det altid det bedste for samfundet? Ligesom debatten om reformerne har vi det med at undvige en debat om de offentligt ejede selskabers rolle, fordi det er en svær diskussion. Disse virksomheder bidrager med en masse og giver arbejdspladser til mange af vores borgere og det er vi glade for. Men vi kommer ikke udenom også at skulle drøfte deres rolle, hvis vi vil være ansvarlige ejere. Inuit Ataqatigiit er derfor ærgrelige over, at vi ikke længere debatterer den redegørelse Naalakkersuisut laver en gang årligt om vores aktieselskaber.

Forandring skræmmer

I sidste uge udkom den årlige rapport fra Økonomisk råd. Rapporten er præcis lige så klar som de tidligere rapporter fra rådet: den måde vi har indrettet samfundet på er ikke

bæredygtig. Vi bruger flere penge end vi tjener og vores økonomi er for sårbar overfor ting vi ikke kan påvirke selv, såsom verdensmarkedspriserne på fisk og råstoffer. Hvis vi skal vende udviklingen er der brug for flere uddannede, færre på overførselsindkomster og flere udefrakommende investeringer i rentable projekter. Reformen er derfor nødvendige. Men de er svære at komme i gang med.

En reform betyder dybest set en forandring. Og vi mennesker bliver tit utrygge når der skal ske forandringer. Vi ved hvad vi har, men ikke hvad vi får. Og derfor er vi reelt set ikke kommet i gang med reformerne endnu. Arbejdet foran os er så stort at det virker overvældende. Men der er kun én måde at spise en hval på – og det er en bid ad gangen. Vi må starte et sted. De planlagte ændringer af alderspensionen og førtidspensionen er en start. Men vi skubber de største – og derfor de mest skræmmende – reformer foran os. Inuit Ataqatigiit mener at vi bliver nødt til at begynde dialogen. Vi ved det bliver svært og kommer til at tage tid – og derfor er der brug for at begynde nu. Det er derfor vi igen og igen har bedt om politiske drøftelser om en skattereform, en boligreform og en socialreform. Det er ikke holdbart, hvis disse starter som embedsmandsprojekter og først kommer til politisk debat til sidst i processen. Så risikerer vi, at ingen har ejerskab til reformerne og ingen tør eller vil gennemføre dem.

Muligheder for alle

Det er afgørende, at der kommer gang i nogle projekter og at vi får skabt nye arbejdspladser, så arbejdsløsheden kan falde. Men det er ikke kun arbejdspladser der skal til. Vi skal også gøre arbejdsstyrken parat til arbejde. Der er en tendens til, at vi taler meget teknisk om arbejdsløshed. Vi taler om mobilitetsydelse, om jobportal, om kompetencegivende kurser og så videre. Men vi skal også huske at tale om mennesket bag ordet "arbejdsløs". Gruppen af arbejdsløse er ikke ens. Vi skal ikke behandle den unge mand i 20'erne der er single, på samme måde som den 45 årige familiefar, hvis kone har et arbejde, som hun gerne vil beholde. Ikke alle vil kunne flytte efter job og ikke alle vil egne sig til livet i en mine. Derfor er det vigtigt med en individuel handleplan. Selvfølgelig skal man arbejde, hvis man kan arbejde – men vi kan ikke behandle arbejdsløse som ensartede legobrikker. Og under alle omstændigheder hænger bekæmpelse af arbejdsløshed tæt sammen med en regional udviklingspolitik, en stærk socialpolitik og en stærk folkeskole.

Vi har en stor opgave med at få kontakt med de unge der i dag står uden for uddannelsessystemet og udenfor arbejdsmarkedet. Vi skal gå meget langt for at give dem et tilbud der passer til dem og vi skal tænke i nye baner. Man kan ikke løse et problem ved at gentage den handling, der skabte problemet. Vi ser gerne flere initiativer som Timi Asimi. Og vi ser gerne mere fleksibilitet omkring undervisningen, såsom sommerskoler og udvidet brug af efterskoler og højskoler. Det er jo ingen hemmelighed, at børn og unge ikke altid får den undervisning eller støtte de har brug for. En udvidelse af Piareersarfiit er udmærket, men det kan ikke stå alene og det vil ikke løse problemet.

Inuit Ataqatigiits vision for samfundet er et samfund baseret på solidaritet og fællesskab. Vi kan ikke rykke frem, hvis ikke et stærkt flertal kan være med til at trække. Og denne vision er også styrende for vores politiske prioriteringer. Vi kan ikke skabe hverken privat initiativ eller en større og stærkere arbejdsstyrke, hvis alt for mange borgere bremses af sociale problemer eller dårlige resultater fra folkeskolen. Vores økonomi har brug for en tidlig indsats.

I de kommende uger vil vi særligt drøfte dette:

Vi vil se på sammenhængen mellem underskud og investeringer – bruger vi pengene rigtigt?

Vi vil se på sammenhængen mellem de politiske ønsker og de økonomiske realiteter – er de planlagte investeringer baseret på reelle behov i samfundet eller på valgflæsk?

Vi vil prioritere grønne investeringer, der er med til at fortrænge brugen af olie. Det gavner både miljøet og økonomien. Vi tror at en grøn profil både vil gavne turismesektoren og andre erhvervsprojekter.

Med hensyn til anlægsområdet vil vi prioritere forbedringer af daginstitutioner, skoler og boliger, fremfor andre projekter.

Vi ønsker at styrke demokratiet, gennem støtte til ICC, genindførelse af mediestøtten og en udvidelse af puljen der kan søges af NGO'er til uafhængig research.

Vi ønsker at drøfte koalitionsens prioritering af Piareersarfiit som den enhed der alene skal løfte det store efterslæb på uddannelsesområdet.

Vi ønsker at diskutere koalitionsens prioritering af erhvervsstøtte og tilskud, hvor fokus ligger på storskala og i mindre grad på de mindre initiativer.

Vi ser frem til at drøfte disse emner, ikke bare med vores kollegaer i Inatsisartut og Naalakkersuisut, men også med resten af befolkningen. Vi håber at så mange som muligt vil give deres mening til kende om vores lands udviklingsmuligheder.

God debat.